

Usman NASIR

Nil və Roma

(Tarix kitabından)

I

Lampam yanır... Bir yaralı qanadtək ağır,
Düşünürəm. Üreyimdə sanki sel yağır,
Ağrıyırım. Titreyirəm huşum pərişan,
Keçmiş, bu gün və gələcək görünür — hər an.
Çalışıram, bütün gücüm gözümə gələr;
Və lampama pərvanətək vurular illər, —
Ətraf isə dolar birdən yanmış qanada...
Düşünçəmdə: böyük səhra, minirəm ata —
Küləkdən çox sürətli, buludlardan yüngül çapıram;
Hər köz olan bir qanaddan mən ruh tapıram.
Baxıram son ölü gözə (niyə qorxmalıyam?).
Hamısının deşib indi gözünün ayın —
Göz tutaram: qışqıracaq illər, adamlar.
Eşidilər mənə onlar atan addımlar...

II

Sarı qumlar arasında qan rəngli günəş —
Qalxacaqdır. Nildə axır qullar dökən yaş.
Fəryadlara dözə bilmir yer və asiman.
Ra harada? Azirisa? Ağrıdır Tifon!
Kimdən kömək istəməli axı xəstə qul?
Ərki kilid, həyat kilid; tanrı da kilid!
Qabda su yox, quru torba: həm çörək-nan yox!
Batan günəş kimi ancaq üzündə qan yox.
Gözündə gözü yox, belində bel yox, heyhat!
Firon onu qarışqatək əzır, o salar dad!
Fironun hökmü sərtidir, Firon ilhəqdır,
Tanrılara xoş gələn o, həyatı həqdır.
Nə etdiyini özü bilir, özü hükmran
Misr boyu Nil axır “qullar dökən qan!”

III

Ta Minisdən Ramzesəcən, Ramzesdən nəri,
“Şahzadə qız” Kleopatranın hükmran dövrü.
O vaxtdan bəri çox uzun... daha çox illər,
Minlərlə qayalarla örtülüb könüllər.
Göz yaşından, qəlb daşından düzəldilmiş heykəl,
Məğrur durar, məğrur baxır, axı heç məhəl
Nə insandan, nə zamandan qorxmur ancaq o.
Qəzəbini içə udan qullar əli bu!
Qullar... (mənəm o qulların ölməz övladı,
Mənim özüm, heç vaxt ölməz o qullar yadı.
Mənim özüm, göylərəcən alov-od saçıb,
Atamlarımın başından təməli daşıb,
Azadlığım abidəsini tikən insan mənəm!
O can mənəm, o qan mənəm, həmin şan mənəm!)

IV

Hər zaman irəli uçur mənim qəşəng atım ta,
Əvvəl bahar səmasintək ağlar gəda Roma.
Sinəsində bir damla süd olmayan ana,
Körpəsini bir qayanın qoydu altına.
Ölüm yaxşı, alçaldılsa kişi bu qədər,
Bir çörək nə? Ona çatmaq çətin olsa gər.
Yandırmazmı şimşək bütün cümlə cahanı?
Fəlakət üçün mü ömür, adamın canı?
Sən cavab ver, gəl yanıma, ey yaşlı Homer,
Göz yaşı və qan ətrinə susamışımı yer?
Yaxşı, qoca! Şadam sonra danışdığımçün,
Bu nə keyf? Eşitirmi gözdəki hüzn,
Hələ çılpaq Roma ağlar, hələ qəlb əzər,
Hələ qızıl qədəhində qan içir Sesar!

V

Roma üzərində gəzir sisli asiman,
Böyük sirkə sığmayıb qəzəbdə alaman:
“İnsan ilə heyvan oyun oynayır imiş...”
(Bele oyun bizim üçün nə qədər əriş!..)
Dişlərini qıçırdadıb kükrəyir pələng,
Dört tərəfə atılaraq, cəhd edir lars-lars.
Ac gözləri qanla dolu, oynayır, doymaz...
Ah, yazıq, qan! O, səni yaşamağa qoymaz!
Bax! Bax, dırnaqlarını dişləyib gəlir,
Hücum etdi! Adamlar ayağa qalxdılar,
Alqış səsi eşidilir. “Ey axmaq Roma, sevinmə qana!
Axı başqa bir alçaltma varmı bele insana?” —
Dedi, canı parça-parça olan qladiator,
Roma — oyundan ölüm gözləyən çılğın teatr!

VI

İsti yollar... hələ o üsyan iyisi vardək,
Buludların arasında gəzir Spartak.
Göy — qalxan, yay — ildirim, yanar od,
Zülm üçün ağlamaq, fəryad və həbs cəzası, sud.
Cavab versin. Platonmu, Virgili, və ya —
Başqa kim var? Kim cəsəretlidir? Şahid kimdir, bax?
Ki — gecə nə qədər qaranlıq olarsa, ay o qədər parlaq?

Spartakın orduları hələ də gedir.
Mənim özüm, heç vaxt ölməz qullar övladı.
Mənim özüm, heç vaxt sönməz qulların yadı.
Mənim özüm, göylərəcən alov-od saçıb,
Atalarım başından ruh təməlini daşıb,
Gələcəyim abidəsini tikən insan mənəm!
O can mənəm, o qan mənəm, həmin şan mənəm!

1935 il.

Tərcümə etdi: Rahmat Babacan